

Monitoring van BIOR-locaties in de provincie Groningen 2016-2019

De provincie Groningen heeft in 2016 het lectoraat Praktijkgerichte Sportwetenschap van de Hanzehogeschool Groningen (partner van Kennislabs BIOR Noord) benaderd met de vraag het provinciale sportbeleid te evalueren. Per thema zijn er in het uitvoeringsprogramma 'sport- en bewegvisie 2016-2019' een doel, ingezette instrumenten, taken en beoogde resultaten geformuleerd. Per jaar heeft er een tussenevaluatie plaatsgevonden op de verschillende thema's. Eén van de thema's waar het lectoraat gedurende de afgelopen periode de monitoring voor heeft verzorgd, is het thema de beweegvriendelijke inrichting van de openbare ruimte (BIOR). In een periode van drie jaar zijn negen BIOR-locaties gemonitord die met subsidie van de provincie Groningen zijn gerealiseerd. Doel van de monitoring was:

Inzicht krijgen in de succes- en faalfactoren van een beweegvriendelijke omgeving en de effectiviteit van deze beweegvriendelijke omgeving op het beweeggedrag.

Door interviews met betrokkenen, een focusgroep met experts en inzicht in het gebruik van de beweegplekken door observaties, is inzicht verkregen in de succes- en faalfactoren van een beweegvriendelijke omgeving. Hieronder worden enkele van deze factoren weergegeven:

Succesfactoren:

- ✓ Combineren van functionaliteiten (ontmoeten, bewegen, spelen, sporten)
- ✓ Verschillende activiteiten voor verschillende doelgroepen
- ✓ Ontwerp integreren met andere beleidsterreinen (waterberging, groenvoorziening, kunst & cultuur, natuur, etc.)
- ✓ Transparantie richting initiatiefnemers en bewoners over het budget, kaders en wat een voorziening/apparaat/faciliteit kost
- ✓ Personen of organisaties die een rol kunnen spelen in de activatie van de bewegingomgeving vroegtijdig in proces betrekken
- ✓ Communicatie en aanbod goed afstemmen op de doelgroep inactieven
- ✓ Vroegtijdig aandacht voor duurzame organisatie en eigenaarschap (bijv. stuurgroepen, inzet professionals) met betrekking tot onderhoud en activatie
- ✓ Betrekken van sportcoaches of andere professionals in de wijk bij activatie van de beweegplek en zorgen voor structurele financiering van deze activatie
- ✓ Aanwezigheid van gemeentelijke visie of beleid op een beweegvriendelijke omgeving, bijv. in een omgevingsvisie

Faalfactoren:

- ✗ Ontbreken van visie 'wat willen we met de plek en hoe past het binnen een breder perspectief/beleid?'
- ✗ Focus alleen op sport en bewegen zonder relatie met andere beleidsterreinen/functionariteiten
- ✗ Focus op een smalle doelgroep waardoor veelzijdigheid mist
- ✗ Veel aandacht voor beweegparken en recreatief bewegen (bewegen voor plezier en ontspanning), er is nog te weinig aandacht voor functioneel bewegen (bewegen in dagelijkse routines)
- ✗ Onvoldoende nadenken over activatie van de beweegplek. Alleen co-creatie is onvoldoende voor activatie
- ✗ Onvoldoende aandacht voor vermarkten, hoe weet men dat de beweegplek er is?
- ✗ Een smal budget wat alleen opgaat aan hardware waardoor budget voor activatie en borging ontbreekt
- ✗ Alleen reeds bewegende inwoners bereiken
- ✗ Een proces wat stopt bij de realisatie van de beweegplek (hardware)

Effectonderzoek waarbij meer inzicht wordt gekregen in verandering van het beweeggedrag, bleek lastig te realiseren door een aantal oorzaken:

- Een groot aantal projecten liep vertraging op waardoor de tijd te gering was om daadwerkelijke verandering in het beweeggedrag vast te kunnen stellen.
- Door intreding van de privacywet bleek het lastiger dan voorzien om data te verzamelen over de verandering in beweeggedrag van mensen.
- De observatiemethode was zo gekozen dat variatie in seizoen, moment op de dag en type bewegomgeving zoveel mogelijk werd ondervangen. Achteraf bleek dat de weersomstandigheden van grotere invloed waren op gebruik van de bewegomgeving dan vooraf voorzien.

Om meer inzicht te krijgen in de invloed op beweeggedrag is dan ook aanvullend onderzoek nodig. Wel was zichtbaar dat de locatie in veel van de gevallen intensiever gebruikt werd voor beweegactiviteiten dan voorheen. Of dit echter inwoners betrof die daarvoor niet of minder bewogen is moeilijk vast te stellen. Wel zien we positieve bijvangsten van de bewegomgeving waar mensen positief over zijn. Dit kan bijvoorbeeld gaan om sociale ontmoetingen, betere voorzieningen voor ongeorganiseerde sporters en vergroting van de leefbaarheid.

Er zijn de afgelopen beleidsperiode veel nieuwe beweegplekken gerealiseerd die tot lokale samenwerking leiden, over het algemeen goed gebruikt worden en zichtbaar zijn. Daarmee vormen zij ook inspiratie voor andere initiatieven. Keerzijde van deze inspiratie is ook dat er veel kopieergedrag is, zonder dat er goed gekeken wordt welke inrichting voor de context, doelgroep en doelstelling het meest passend is. Een bewegomgeving realiseren vraagt om veel inzicht in de lokale context, gemeenschap en mogelijkheden en inbedding in een breder perspectief (of beleid). De procesbegeleiders die de trajecten hebben begeleid, hebben kennis en ervaring op kunnen doen en schenken daar aandacht aan. Wel zien deze procesbegeleiders dat, soms gedreven door beperkt budget, soms gedreven door te weinig beschikbare kennis en ervaring bij de betrokkenen of het ontbreken van beleid, de aandacht voor de programmering nog aandacht behoeft. Er wordt geconstateerd dat er nog veel meer verbinding mogelijk is met andere beleidsterreinen en dat er nog te weinig visie en beleid is binnen gemeenten op dit thema.

Enkele experts zeggen daarover tijdens focusgroep bijeenkomsten:

“Veel gemeenten hebben nog geen beleid, daardoor blijft het in de categorie “leuk”. Gemiste kans is dan dat er niet meer uitgehaald wordt”

“Het ligt nu vaak niet echt bij iemand, niet bij sport, niet bij ruimtelijke ordening. Vaak komt het vanuit bewonersinitiatieven. Dat is natuurlijk mooi maar daardoor mist er soms een duidelijke visie wat je met de plek wil.

“Er ligt binnen gemeenten vaak wel visie op speelruimte, leefbaarheid, etc. Specifiek beleid op bewegen in openbare ruimte is er vaak niet”

“Een bewonersinitiatief is vaak de aanleiding, de vervolgvraag zou dan moeten zijn hoe dat te verbinden aan visie op beleidsterreinen. Dan wordt $1 + 1 = 3$ ”

Hoewel in de sport- en beweegvisie 2016-2019 de ambitie wordt uitgesproken om verbinding te leggen met ander provinciaal beleid (leefbaarheid, recreatie & toerisme, verkeer & vervoer, cultuur, etc.) liggen hier voor de toekomst dan ook uitdagingen. Resultaat van de opgedane ervaringen is wel dat het besef dat deze verbinding nodig is en kansen biedt, gegroeid is. Er is een groeiend besef dat een beweegvriendelijke omgeving niet teveel ‘van de sport’ moet zijn, juist omdat je inactieve bewoners wilt bereiken. Dit groeiende besef komt ook tot uiting in de toegenomen vragen die binnenkomen bij bijvoorbeeld Kennislab BIOR Noord. Hier wordt een toename geconstateerd in vragen gericht op beweegroutes, natuurbeleving, functioneel bewegen, gezonde schoolpleinen, het ontwikkelen van beleid en hoe professionals en beleid op verschillende beleidsterreinen te verbinden. Er kan dan ook geconstateerd worden dat er een beweging in gang is gezet die vraagt om doorontwikkeling en doorlopende activatie.

Betrokkenen geven aan dat het wenselijk is dat er scholing wordt ontwikkeld voor een betere activering van beweegplekken. Daarnaast wordt er een oproep gedaan voor een betere positionering van beweegplekken, ook gericht op het thema natuur. Positionering van natuur- en recreatiegebieden gaat regelmatig over de grenzen van gemeenten heen. Ook wordt er door betrokkenen de wens uitgesproken voor meer aandacht voor functioneel bewegen (wandelen, fietsen, woon-werk/schoolwerk verkeer, zelfredzaamheid ouderen). Op dit thema zijn nog veel vragen waar kennisontwikkeling nodig is. Tot slot geven ze aan dat agendering bij gemeenten nodig is. Er is nog te weinig visie en beleid bij gemeenten op het thema evenals integratie met andere beleidsterreinen. Gemeenten hebben beperkt budget om deze kennis van buiten te halen en worden daarin graag ondersteund. Voor provincies, kennisinstellingen en netwerkorganisaties als Kennislab BIOR Noord ligt hier dan ook een uitdaging zodat nog meer mensen worden verleid tot bewegen in de openbare ruimte.

Voor meer informatie kan contact opgenomen worden met Magda Boven; m.a.boven@pl.hanze.nl